

11. Závěr

Tato diplomová práce pojednává o nákladech nalézacího řízení sporného. Společná zákonná úprava nákladů řízení sporného i nesporného vedla k tomu, že jsem v práci rámcově zmínila též instituty týkající se typicky nebo převážně nákladů řízení nesporných. Jsou zde podrobně upraveny druhy nákladů řízení, problematika jejich placení i náhrady, a to včetně zásad, které je ovládají a náklady odvolání i mimořádných opravných prostředků. Veškerý výklad je doplněn judikaturou obecných soudů, Nejvyššího soudu i nálezy Ústavního soudu, který *přes svoji deklarovanou zdrženlivost ve vztahu k rozhodování obecných soudů o nákladech řízení připouští, že i tato rozhodnutí mají potenciál - jde-li o vadnost kvalifikovanou - zasáhnout do sféry práva účastníka na efektivní soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. i do práva vlastnit majetek dle čl. 11 Listiny*³²

V kapitole „adekvátnost a problematika stanovení výše některých druhů nákladů řízení“ jsem se zaměřila na rozporuplnou oblast soudních poplatků a náhrady odměn za zastupování. Otázka soudních poplatků a jejich výše je zásadním tématem, které se týká, až na výjimky, každého soudního řízení, a proto si zaslouží hlubší úvahu. Pravidlo procentního podílu, podle něhož je zákonem o soudních poplatcích stanoven způsob určení výše poplatku pro případ, kdy žaloba směřuje na peněžité plnění, je ve zjevném nepoměru s pravidlem fixních sazeb poplatků v ostatních případech. Výše procentně vypočteného poplatku může dosáhnout statisíců korun (sám zákon jí omezuje max. na milion korun), přitom se často jedná o případy méně komplikované, soudní systém méně finančně zatěžující, než některé případy na nepeněžité plnění, kde pevnou částkou stanovený soudní poplatek dosahuje pouze několika tisíc korun a kauza je skutkově mnohem náročnější. Stanovení výše poplatků podle náročnosti a nákladnosti jednotlivých případů by ovšem bylo zjevně neúčelné a v konečném důsledku by vedlo

³² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 6. 2009, sp.zn. II. ÚS 28811/08

k nepoměrně většímu zatížení justice, oproti stávajícímu stavu. Dle platného Sazebníku poplatků³³ je určení výše sazby sice jednoduché, ale velice disproporční a nespravedlivé.

Řešením de lege ferenda by mohlo být stanovení fixních poplatků pro všechny druhy řízení, které by zamezilo nespravedlivému přerozdělování a nijak by se nedotklo hlavních účelů soudních poplatků.

Další problematickou oblastí, co způsobu stanovení výše úhrad, je odměna za zastupování. Odměny a náhrady advokátů jsou upraveny advokátním tarifem³⁴. Soud se ovšem při rozhodování o náhradě nákladů řízení řídí vyhláškou o paušálních odměnách³⁵. Dvojkolejnost úpravy odměn za zastupování vznikla přijetím vyhlášky o paušálních odměnách (navazující na novelu o.s.ř. č. 30/2000 Sb.). Výše odměny je v ní stanovena podle druhu řízení, nebo podle peněžité částky, která je předmětem řízení. Dosavadní tarifní způsob určování výše odměny za zastoupení advokátem se, dle názoru zákonodárce, v soudní praxi neosvědčil, neboť vedl k průtahům ve skončení věci, vzhledem ke složitosti výpočtu zatěžoval soudce a rozhodnutí soudů prvního stupně o náhradě nákladů řízení bylo také proto často samo o sobě předmětem odvolacího řízení.

Vyhláška o paušálních odměnách soudci výpočet odměny za zastupování příliš neusnadňuje, protože úprava i nadále umožňuje, aby soudce, odůvodňují-li to okolnosti, rozhodl o výši nákladů podle advokátního tarifu. Co to ovšem jsou odůvodněné okolnosti, to občanský soudní řád nevymezuje a judikatura je v této oblasti nejednotná. Navíc výše náhrady hotových výdajů a náhrady za promeškaný čas se i nadále určují podle advokátního tarifu, tudíž se soudce složitým výpočtům tak jako tak nevyhne.

Paušalizace nereflektuje složitost jednotlivých kauz a v odměňování staví naroveň případ, ve kterém advokát učiní pouze dva úkony právní služby od toho,

³³ Sazebník poplatků, příloha zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

³⁴ vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů

³⁵ vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení

kde je nucen jich učit několikanásobně více. Další případy zjevné nespravedlnosti paušální odměny lze spatřovat i v omezení možnosti snížení sazby odměny pouze na případ jediného úkonu ve věci, nebo určení výše odměny v řízení o opravných prostředcích podle stejných pravidel jako v prvním stupni řízení.

Složitost a časová náročnost při stanovování výše odměny za zastoupení tedy vyhláškou odstraněna nebyla. Naopak, úprava odměny se jejím přijetím, při současném zachování platnosti advokátního tarifu, stala roztržštěnou a nepřehlednou.

Právní úprava nákladů řízení je poměrně stabilní a k větším změnám v této oblasti dochází ojediněle. Posledním významným počinem byla zmiňovaná vyhláška o paušální odměně, která ovšem očekávání zákonodárce nesplnila. Do budoucna by bylo vhodné vyhnout se vágním pojmům a učinit koncepční změny v právní úpravě některých druhů nákladů řízení, nikoliv se jen omezovat na změny kosmetické, vztahující se hlavně na poupravování peněžitých částek v jednotlivých předpisech.